

Kdor nekje korenini, ga življenje ne razdedini

Intervju z Lidijo Golc, nagrajenko Republike Slovenije na področju srednjega šolstva v letu 2019

Slika 1: Lidija Golc

Prispevek govori o letošnji nagrajenki na področju srednjega šolstva, Lidiji Golc. Kolegica ni le zaslužna profesorica slovenščine v vzgoji in izobraževanju, ampak tudi pesnica, na kar kažejo štiri pesniške zbirke. Razpeta med družino in svojim delom ne pozablja na koroške korenine, na katere je zelo ponosna. Dajejo ji moč pisati, vzgajati mladega bralca, predvsem pa zavest, da so toplota, ponos in vztrajnost protiutež divjanju modernega časa.

Namesto klasičnega uvoda

Skolegico Lidijo Golc se pozna od ne tako davnega leta 2012. Najprej sva se spoznali v Ljubljani, kasneje pa v mojem bralnem klubu Elektrotehniške in računalniške šole na tedanjem Tehniškem šolskem centru Nova Gorica, ki je do danes izgubil prvi pridevnik. Pogovarjali smo se o njenih pesmih v pesniški zbirki *Dobro, pa se še izboljšuje* ter o naših, tistih, ki so jih napisali dijaki v pesniški

zbirki *Spevi umetniških duš; hrepenenja in čutenja*. Družnje je prineslo val svežine, izmenjave mnenj, občutkov in ugibanj o tem in onem. Tudi o tem, v katere verze bodo še potovale misli kolegice Lidije Golc, v katero šolsko prakso bo še zavila, kako se bo zasukalo njeno življenje. Ker ima rada verze, šolsko delo, predvsem pa življenje, je nagrada na področju šolskega dela zagotovo v pravih rokah. Ker ve, da je življenje poučevanje in le-to daje življenju smisel.

Podatki, ki jih narekuje življenje

Lidija Golc se je rodila v Ljubljani. Po osnovni šoli se je vpisala na Gimnazijo Bežigrad v oddelek intenzivne angleščine. Na Filozofsko fakulteto se je vpisala leta 1979 ter končala visokošolski študij slovenskega jezika s književnostjo in ruščine. Leta 2009 je z nalogo *Aktualizacija domačega branja pri književnem pouku v srednji šoli* zaključila magistrski študij. V njej ob modelu govornih nastopov predlaga didaktični model za obravnavo domačega branja, v katerem povezuje prostoizbirno domače branje in film.

Po diplomi jo je pot najprej zanesla na Osnovno šolo Prežihovega Voranca v Ljubljani, kjer je poučevala dvanajst let. Tedaj je pomagala uvajati projekt *Petra* (učenje slovenščine ob računalniku) in o njem tudi predavala na mednarodni izobraževalni prireditvi Odprti dan projekta Petra. Sodelovala je s Filozofsko fakulteto v Ljubljani; za študente slovenščine je pri prof. dr. Boži Krakar Vogel pripravljala hospitacijske nastope z ocenjevanjem za predmet didaktika književnosti. Čeprav skrbna lektorica učbenikov *Fundamenta latina* (1994), *Organska kemija: praktikum* (1990), *Organska kemija I* (1997), *Ginekologija* (1993), *Porodništvo* (1993), *Mikrobiologija* (2005), *Biologija celice in ekologija z*

varstvom okolja (2005), *Oblikovanje zdravil v lekarni* (2012), se je leta 1994 zaposlila na Srednji šoli za farmacijo, kozmetiko in zdravstvo v Ljubljani, kjer poučuje slovenščino v vseh programih, in sicer Farmaceutski tehnik, Kozmetični tehnik, Tehnik laboratorijske medicine, Zobotehnik, skrbi za kulturne dneve, ustanovila je šolsko glasilo in začela pripravljati dijake na Tekmovanje za Cankarjevo priznanje ter tudi sodelovala pri strokovnem delu v ocenjevalni komisiji. Ob sedemdesetletnici rojstva Cirila Zlobca je pripravila in režirala prireditev 9. srečanja mladih raziskovalcev slovenskih srednjih šol, za Slavistično društvo Ljubljana je pripravila srečanje s pisateljem Jankom Messnerjem. Na srednji šoli poučuje tudi odrasle udeležence izobraževanja. V razredu jo izziva tudi vzgoja za gledališče in film. O svojem delu piše v stanovsko revijo *Slovenščina v šoli*, v revijo *Vzgoja*, v reviji *Rastje in Koroški koledar*. V soavtorstvu je za osnovno šolo napisala učbenike in priročnike za učitelje za sedmi, osmi in deveti razred devetletke *Ta knjiga je zate*, *Spletaj niti domišljije*, *Z roko v roki*; za srednjo šolo pa učbenike *Odkrivajmo življenje besed 1, 2, 3 in 4* ter priročnik *Slovenščina na poklicni maturi*. Bila je članica predmetne skupine za poklicno maturo in spraševalka slovenščine v izpitnih komisijah za strokovne izpite na področju vzgoje in izobraževanja, vodila je študijsko skupino za ljubljansko področje, sodelovala v projektu za prenovu pouka slovenščine, in sicer v kurikulumu za štiriletno srednje šole. Pripravila je tudi seminar o branju, sodelovala na 3. Slomškovem simpoziju ter bila večkrat mentorica bodočim učiteljem slovenščine.

Danes je članica Društva slovenskih pisateljev v Avstriji, Kluba koroških Slovencev in PEN-a. Poleg šolskega dela piše tudi pesmi, ki so našle svoje mesto v pesniških zbirkah *Dobro, pa se še izboljšuje*, *Amarkordi*, *Vsakomur iz svoje lepene*, *Valdarke*. In ne pozabi dodati: »Tako dijaki kot tudi odrasli naj ob branju razvijajo sporazumevalno zmožnost, predvsem zmožnost literarnega branja, se pravi zmožnost samostojno pisno in govorno izražati svoje misli in čustva, analizirati vsebino in obliko prebranega ali vidnega, kritično vrednotiti in se sami ustvarjalno izražati. Vzgoja takega bralca pa se v srednji šoli prav gotovo ne konča.« Svoje poslanstvo še naprej vidi v vzgoji kritičnega bralca in gledalca.

Zanimivosti, ki bi bile lahko skrite v življenju

Zivljenjsko delo vsakogar je črpanje iz preteklosti, iz drobnih trenutkov, ki dajejo bivanju neizbrisan pečat. Človek zori in se izpopolnjuje, ima svoje želje in sanje. Tiste, ki so se uresničile, in tiste, ki so našle svoj smisel v neuresničenem, a zato ne manj pomembnem. Preteklost tke pot vsakega posameznika in iz nje vzniknejo tudi vprašanja,

ki obogatijo intervju. Tisto, v katerem celo ob kratkih vprašanjih vznikne val odgovorov ...

Ko je bila Lidija majhna, si je želela ...

Draga kolegica, po centimetrih sem še vedno majhna, v mojem letošnjem četrtem letniku pa sploh. A o tem nimam časa razmišljati. Ko sem bila v prvem razredu, sem si želela igrati namizni tenis, saj smo imeli doma edini v ulici pravo mizo z mrežico, na vrsto pa nisem prišla prav pogosto, saj je stric Toljen kar naprej igral s prijatelji; to so bili lepi popoldnevi. Doma sem si želela imeti vse knjige, ki sem si jih sposojala v šoli in v Knjižnici Bežigrad. Želela sem si sestrico in jo pri osmih letih končno pestovala. Želela sem si asfalt na naši ulici, ker se ne da kotalkati po makadamu. Kasneje sem si želela, da bi bile vse profesorice kakor Maja Mejak: poštene, prijazne, tople, odločne in srečne v svojem poklicu.

Kdaj se je rodila ljubezen do slovenščine?

Ob spočetju ali prej in je potem vzknila in rasla v ugodnih razmerah, v družini profesorjev – mama je biologinja, oče pa fizik; tudi dedek Franc Grafenauer je bil profesor, zgodovinar. Veliki človeški vzor mi je bila babica unca, ki je držala skupaj družino, kolikor je zmogla. Nikoli ni tožila in obtoževala, vse ljudi je odprto sprejela. Zelo zgodaj sem si bila izbrala svoj poklic, še preden sem prestopila šolski prag. Gojenje ljubezni je na vseh področjih življenjsko prizadevanje, seveda mi je velika vzornica moja profesorica didaktike književnosti, Boža Krakar Vogel.

Slika 2: Lidija Grafenauer mlajša, mama Cvetka Žumer, babica Lidija Grafenauer

Si imela posebno pravljico?

Posebne, samo ene, se ne spomnim. Od nekdaj pa imam rada zgodbe, dolge, kratke, z odprtimi ali zaprtimi konci, z vprašaji in klicaji, v tiskani, govorjeni obliki ali na filmu. Zgodbe so odlomki naših življenj, kaj pa je lahko bolj zanimivega? Resnične, polresnične, mitološke, pravljice. Trenutno ponovno berem *Tržaške prikazni* Dušana Jelinčiča. In

novi roman Veronike Simoniti *Ivana pred morjem*. Pa naj še kdo reče, da domišljija ni del naše resničnosti, njena nadgradnja ali osvetlitev. Se morda spomniš Kristine Brenkove in njenih *Dневnih poročil*? Ko sem se prebijala skozi dneve kot mama-profesorica-gospodinja-ponočipisalka in bralka, so mi prav *Dnevna poročila* pomagala, da si življenja nisem preveč zapletala. Od umetnih pripovedk pa imam trenutno najraje sodobnega koroškega pisatelja Nika Kuppra, njegove pripovedi sežejo do korenin, po njih plezajo povsem svobodno in govorijo zelo glasno. Dveh se zdajle spomnim, obe sta aitiološki pripovedki: Povest o sovi in mlademu tkalcu, Pravljica o Lipici. Všeč so mi zgodbe, ki nastajajo sproti, ko jih komu pripoveduješ. Ne pozabimo, da otroci zahtevajo pravljično z vedno istimi besedami, torej jo zapišimo, da ne bo razočaranja.

Si že kot deklica pisala?

Naravno stanje, ko ti iz lončka življenje začne kipeti na papir, je pisanje. Szyborska pravi, da zaradi pisanja obstaja

Slika 3: Lidija Golc, šolarka

tudi svet, o usodi katerega lahko samostojno odločaš. Pravi pa še, da obstaja koš, saj razumeš. To mislim dobesečno, saj beseda samovoljno zabrede in jo je treba umeriti, usmeriti ali zbrisati. Eni morajo peti, plesati, potovati, se družiti, plezati, prevajati ... eni pa moramo, ob naštetem, predvsem pisati. Tudi tišina na papirju šelesti, boli ali se smeji. Vedno pa je treba početi veliko različnih stvari, kolikor jih sprejme en dan. Kako naj bo drugače pisanje naravno stanje?

Kaj pa Koroška? Kaj bi od tam prenesla v Ljubljano?

Prepričana sem, da se drevesa ne zavedo svojih korenin le v viharju. Moje korenine so na Koroškem, v Mariji na Zilji, pri dedku Francu Grafenauerju. Osebo ga nisem mogla poznati, a vseeno čutim njegovo toplino, trdnost, navezanost na družino, odprtost, radovednost in končno tudi odpuščanje. Navezana sem nanj in na Koroško z vsemi skurnimi storijami, ki jih moramo predelati in prekoreniniti, da lahko obstanemo. Ingeborg Bachmann je poudarila čast, ponos in pogum. Res ne moremo mimo te troedinosti, ko živimo v svojem vsakdanu, da nas ne premetava sem in tja. Pred šolo v (koroški) Lepeni je spomenik: podrti lipovo deblo, s citati, ki potrjujejo te misli. Pojdite pogledat, tudi tam smo Slovenci doma. Vedno bolj sem povezana z ljudmi, ki koreninijo in delujejo tudi v Podjuni, Rožu in na Zilji. Vse ne gre v ta kratki zapis. Ste vedeli, da na Koroškem, na oni strani Karavank, deluje okoli sto slovenskih pevskih zborov? Da bratje Smrtnik, sedaj tudi dekleta Smrtnik, veliko nastopajo tudi v Sloveniji in tega ne obešajo na veliki zvon. Pa Donet, Oktet Suha ... že delam ostalim krivico.

Kaj bi prinesla v Ljubljano: toplino, ponos, pesem, vztrajnost. Včeraj (29. 12.) sem bila v Rožeku na koncertu tamburaške skupine iz Loč ... Da, to bi prenesla.

Če ne bi bilo šolskega dela, bi postala ...

Kako to misliš, če ne bi bilo šolskega dela ... Kadar konkretnih priprav in korektur ni ... Kdaj je pravzaprav tako? Vse, kar preberem, vidim, slišim, naštudiram, je tudi aktualizacija dela v šoli. Ko hodim po mestu, brskam po spletnih straneh, Franu, Leemeti, Slogiju, ko izbiram program za kulturne dneve, pripravljam obeležitve posameznih dni, proslave, izbiram odlomke za motivacijsko branje ali za maturitetna vprašanja ... dijake je treba na vrvenje okoli njih pogosto opozoriti. Da hodijo z odprtimi očmi po svojem okolju, da se čutijo z njim povezane, odgovorne zanj, radovedne, kritične, da povezujejo informacije, jih primerjajo, tudi zavračajo. Glasba, film, arhitektura ... zgodovina. Več ko vemo, bolj vemo, da premalo vemo.

Če me spračuješ po drugem poklicu, to pa ne, nobenega drugega si ne bi bila izbrala.

V mladini najdeš tudi delček sebe?

Morda. A bolj se med mladimi dobro počutim zaradi njihove radovednosti, idej, povezanosti, sočutja; empatije med dijaki zaznavam več kakor med odraslimi. Seveda so tudi izjeme, a te je prav poskušati vključiti v skupino, da se nlezejo prej naštetega. Večkrat jim povem svojo izkušnjo, da bodo več trajnih prijateljstev našli v srednji šoli kakor kasneje v življenju; čeprav tudi tu življenje ne priznava paragrafov. Dragoceno v oddelkih naše šole je, da prihajajo z vseh koncev Slovenije, tako mimogrede spoznavajo navade in narečja, tudi neslovenske jezike in pisave. V tej pestrosti se kalijo, odraščajo, povezujejo. Tudi odrasli, ki se na izpite sami pripravljajo, so pogosto mladi: najdevajo same sebe in ugotavljajo, da so bližnjice kratkoročna rešitev. Podobne izkušnje sem imela s študenti in na strokovnih izpitih; ob doslednosti in natančnosti doživljam tudi nasprotovanja in pripombe; z razlago in pogovorom vprašaje razrešimo ali pa se nam zastavijo nova.

Moram reči, da nimam rada lažnega razvajanja učečih se: ne prinese ne rezultatov, ne radovednosti, ne spoštovanja jezika, ne ljubezni do branja in izobraževanja. Pravzaprav nisem občutljiva, če mi kdo na to temo reče, da sem zahtevna. Le sistematično in redno (vsako) delo ti omogoči, da zadeve razumeš. Če jih razumeš, si bolj samozavesten in znaš utemeljevati svoje misli. Saj vendarle želimo razmišljujoče ljudi okoli sebe, kajne? Ne moreš se kar strinjati z neumnostmi, ki smo jih prisiljeni vsak dan gledati, poslušati in doživljati. Z dijaki, študenti in udeleženci strokovnih izpitov imam, kot rečeno, lepe izkušnje.

Na katero svojo nagrado – življenjsko in šolsko si najbolj ponosna?

Najprej sem ponosna na svojo družino: Kdor nekje korenini, / ga življenje ne razdedini, / kdor ima svojo os, / je vsaj malček življenju kos.¹ (Golc 2017: 16) Z mozem sva si zelo različna, a naju to še bolj povezuje. Hčerka in sin sta že dlje časa na svojem, rada ju imam in spoštujem ju. Samo čudim se divjanju časa, ti ne? Pred kratkim sem razmišljala prav o ponosu in nagradah v življenju, saj sem se na grobu poslovila od svoje najljubše profesorice, Maje Mejak. Zanj je bila gotovo nagrada njeno lastno življenje. Nagrada je občutek po dobro opravljenem delu, so lepi odnosi med ljudmi, čeprav včasih, morda celo pogosto, življenje ne usklajuje nagrad z vloženim trudom. Vendar nas to ne sme motiti, da ne bi vedno dali vsega od sebe, življenje je namreč prekratko in preveč zahtevno, da bi se med aktivnostmi ukvarjali s tem vprašanjem. Pomembno je, da veš, da ravnaš pošteno in prav, v skladu z vrednotami. Vedno je možno narediti še malo več, kakor misliš, da zmoreš.

Življenjska nagrada, za katero sem se zelo trudila, je, da po dolgem času in dveh operacijah normalno in z veseljem spet hodim, celo zaplešem.

Prejela sem nekaj nagrad na področju literature, spodbudile so me na primer nagrade tržaške revije Mladika za sodelovanje na natečajih ob 8. februarju. Kako dragocene prireditve znajo pripraviti v Peterlinovi dvorani v Trstu.

Decembra sem dobila na vpogled gradivo, ki ga je zbirala pomočnica ravnateljice naše šole, ko me je šola predlagala za življenjsko nagrado RS na področju šolstva. Mnenja so še večja nagrada kakor nagrada sama. Hvaležna sem za možnosti sodelovanja s toliko bogatimi, aktivnimi ljudmi. Želim si dovolj moči in zdravja za nadaljnje delo.

Kaj v prostem času najraje in najpogosteje počneš?

Seveda rada berem (delne razlage v: Szymborska, *Radost pisanja*, Nebranje, str. 432, Dlan, str. 454, Izpovedi beročega stroja, str. 447, prevedla Jana Unuk; Agata Tomažič: *V kraljestvu knjig*; Niti ene? Pa kaj potem, v: LUD Literatura). Rada se pogovarjam. Gledam filme, stare in nove. Pečem potice, ki so vedno drugačne. Hodim v gledališče. Plešem. Včasih sem bila planinska vodička, a nisem več. Dokler sem hodila v hribe, sva z mozem tudi dijake peljala na kak pohod, najraje po Levstikovi poti od Litije do Čateža; letos bo že 34. pohod.

Veste, kako zanimiva je filmska glasba? Tudi pišem rada, s košem ob desni roki. Za objavlanje se premalo trudim. Še vedno počnem več stvari sočasno, prepustim se toku izzivov. Ker so dnevi zahtevni, v soboto ali nedeljo počivam (a le en dan). Pospravljanje in poslušanje radia je koristen počitek, poslušam celovški Radio Agora in se sestavljam. Rada hodim na prireditve, na koroških na primer nikoli ne morem jesti (pa tako dobro kuhajo), ker je škoda priškrtniti čas pogovoru. Skušam ti odgovoriti na kratko, a imam s sabo slabe izkušnje: načrtujem na kratko, nastane pa na dolgo. Če je predolgo, bova krajšali skupaj.

Pisala si za Šolske razglede?

Hvala ti za to vprašanje. *Šolske razglede* sem redno brala, bila sem njihova naročnica in redno sem tudi pisala vanje, in sicer v rubriko Na branje in izkušnje pri pedagoškem delu. Prednamci so brali *Šolskega prijatelja*, *Učiteljskega tovariša*, *Popotnika*, *Slovenskega učitelja*, *Učiteljski list*, *Prosvetnega delavca* in naše *Šolske razglede*. Od junija 2018 pa očitno ne potrebujemo več stanovskega časopisa.

Bili so samostojen strokovni časopis, odprti prostor uma, bral ga je lahko kdorkoli in objavljaj v njem tudi kdorkoli.

¹ Golc, Lidija, 2017: Vsakomur iz svoje lepene. Celovec: Drava, str. 16.

Uredništvo je omogočalo tudi objavljane nasprotnih stališč, ŠR so bili nevtralni in neodvisni. Ta celostni pogled na vzgojo in izobraževanje je izhajal na štirinajst dni, članki so imeli stalne rubrike različnih besedilnih vrst, njihovi avtorji smo pisali zastonj, ne pa zaman. Bomo zdaj spet pisali za predale: o izkušnjah v razredu, na šolah, o seminarjih, vertikalni izobraževanja, spremembah v metodah dela, o dosežkih svojih kolegov, novostih po svetu, knjigah?

V zbornicah so predalčki ŠR prazni, tudi domov ne prihaja več. Prepričana sem, da se ta tema tiče Zavoda za šolstvo, Ministrstva za izobraževanje in šport in SVIZ-a (koga si-cer?) ter vseh učiteljev in zaposlenih v izobraževanju. Prebiranje ustreznih spletnih strani namesto celovitega, umetniško opremljenega časopisa, ne more biti nadomestilo zanj. Upam, da sem samo pomanjkljivo informirana in bodo ŠR kmalu spet med nami.

Še pripomba: glede na to, da imamo založbo, ki že sedemdeset let izdaja kakovosten revialni tisk, v svoji programski shemi zajema tudi dober šolski program in razume mentaliteto učiteljev, bi morda profesionalno lahko izdajala tudi revijo ob podpori Ministrstva ali Zavoda za šolstvo. Ali pa je založba preveč pod pritiskom nižanja stroškov? Ne vem. Kot rečeno, čakam dobre novice.

Še veš, kdaj in zakaj sva se spoznali in se nekako spontano začeli tikati?

Draga Bojana, srečevali sva se na seminarjih in sva se res vikali, kajne? Tikati pa sva se začeli, ko si me povabila na vašo šolo (ERŠ Nova Gorica) na literarno branje, tudi tvoji dijaki so tedaj interpretirali svoje pesmi. Že ob sprejemu sva se kar tikali in ob slovesu to opazili. Spomnim se svojega presenečenja ob dejstvu, da so vaši dijaki napolnili dvorano in kako spontano so sodelovali v pogovoru. Da tradicijo nadaljuješ, ti moram čestitati. Vaša lanska pesniška zbirka je spet odlična. Dokler dijaki na račune pišejo haikuje, se nam ni treba bati za pesniški podmladek, kaj praviš? In dokler se sami zavedajo, da rezultat tehnologije in napredka postaja kletka. Szyborska pozna nekoga, ki je najdeno kletko shranil le zato, da bi ostala prazna. Če še imaš kakšno tiskano različico vaše zbirke *Uživaj, dokler traja ... mladost, te prosim zanj*. Morda imaš še kakšen izvod pesniške zbirke tvojih dijakov *V višavah*? Kot nekakšen upor proti otopelosti jo berem: to rano človeštva tvoji dijaki blažijo z umeščenostjo v svoj svet, s spoštovanjem domačih običajev, svojega okolja in jezika, z raziskovanjem sveta. Moraš verjeti njihovi veri.

Kaj bi sporočila življenju?

Ne pride daleč, kdor gre kar naravnost.

Sklep

V prispevku sem se pogovarjala s kolegico Lidijo Golc, nagrajenko na področju srednjega šolstva v letu 2019; tudi z mamo in ženo, profesorico slovenščine, lektorico, pesnico ... Predvsem pa z osebo, ki vedno išče in črpa iz svojih korenin. Vse to pošilja v svet, daje delček sebe in doda: »Šele potem, ko ti drugega ne preostane, vidiš, da obstaja tudi svet zunaj tega. Šele potem pustiš soncu, da te prežari in greje tudi z drugimi srečami.« (Golc 2011: 111)

Predstavitev vprašanega in spraševanje le-tega nista le objektivni dejstvi, šele osebna človeška nota besedilo oživi. S svojimi odgovori se intervjuvanka dotika dela intimnosti, ki presega in nadgrajuje klasičnost, jo pusti, da se razvija, in se zaključi tako, da pusti bralcu odprto možnost – bral bo ponovno, razmišljal, tudi sam bo naredil svoj zaključek.

Viri in literatura

Brošura NAGRADE Republike Slovenije na področju šolstva za leto 2019

Golc, Lidija, 2011: Dobro, pa se še izboljšuje. Celovec: Mohorjeva družba.

Golc, Lidija, 2017: Vsakomur iz svoje lepene. Celovec: Drava.

Rastje 13, 2019: Revija za literaturo, ustvarjalnost in družbena vprašanja, DSPA, SPZ, Celovec.

*Dramaturgija resnične zgodovine,
iz enega kosa čudne tkanine,
za naše hčere in sine,
natančno izvezêna, v enem
kosu narejena, iskrena do kosti,
vsakomur iz svoje lepene ²
tako zaje se v srce,
(četudi ni vsak doma
blizu Peršmana),
tako boli, da mora biti
v nematerinščini.*

*Kdor nekje korenini,
ga življenje ne razdedini,
kdor ima svojo os,
je vsaj malček življenju kos.* ³

² Maja Haderlap: Angel pozabe

³ Golc, Lidija, 2017: Vsakomur iz svoje lepene. Celovec: Drava, str. 16.